باڵندەی کامێرانی شوان کەریم لە هەولێر هەڵنیشتووه.. حەیدەر عەبدولڕەحمان

شوان کەریم ـ وەك دەرهێنەر فەرهەنگی تایبەتی و دیاری کراوی خۆی هەیە لەدەرهێناندا، کە پشت بەچەند رەگەزێکی ڕیشەیی دەبەستێت و تێیدا کۆمەڵێ ئامانج وەك هارمۆنیایەکی شانۆیی بەدەست دێنێ ، لەوانە :
دەست گرتن بەگوتاری شانۆیی، لەبەرگێکی ئایدیایی و فەلسەفی دیاری کراو، هەر ئەو ڕەگەزە دەبێتە زەمینەی ڕاستەقینەی تەواوی بونیاتەکانی تری نمایش.
ڕەنگە ئەو ڕەگەزەی گوتاری شانۆیی ـ لەنمایشەکەوە بگۆڕێت بۆ نمایشێکی تر، بەڵام وەك ڕەگەزی بنەڕەتی لەپێشەوەی ئامانجەکانیەتی، بەبێ پتەو بوونی ئەو ڕەگەزەش، هەموو ڕەگەزەکانی دیکەی نمایش، دەکەونە ژێر هەڕەشەی ڕوخان .
لەنمایشی (باڵندەی کامێرانی) دەرهێنەر زۆتر لەجاران و بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆو بێ پەردە چۆتە ناو کێشە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکانی کۆمەڵگا، چونکە ئازارەکانی کۆمەڵگا لەو ساتەدا وەزیفەی شانۆ قورستر دەکات و شانۆ ناچار دەکات لەو هەلومەرجە تەنگەتاوەدا مینبەری یەکەم بێت بۆ دەنگی خەڵك و بەرجەستە کردنی ئازارەکانیان.
خۆ ئەگەر شانۆ لەڕۆژێکی ئاوا ڕەش قەتراندا دوورە پەرێز بێت لەبەرجەستەکردنی ئازارەکانیان، بینەر مافی خۆیەتی بڵێت من شانۆیەکم بۆ چیە ئەگەر لەڕۆژێکی ئاوادا خەمی من هەڵنەگرێت ؟
بۆیە شوان کەریم ـ وەك نووسەرێکی نمایشەکە، پیش پرسی دەرهێنان بە پرسیاریەتەوە هەڵس و کەوت لە گەڵ ئەو قۆناغەدا دەکات، بۆ زمانێکی شەفاف و دیالۆگێکی تەرو ئامانج دا، گوتاری نمایشەکەی خستۆتە بەرگێکی فانتازیایی، لە نێوان دیوی یەکەمی ئەو ئەنجومەنە حوکم ڕانەی کە دەکرێت ببێتە هێما بۆ زۆرینەی دەسەڵات دارەکانی ناوچەکە بەگشتی و بۆ کورد بەتایبەتی، لەڕێگەی نیشاندانی ئەو واقیعە تاڵە سیاسیەی کە بەکۆمەڵێ ناونیشانی تەقلیدی، بوونەتە بارگرانی بەسەر ئێستەی گەل .
دەرهێنەر لەو نمایشەدا یەکە یەکەیان ڕیسوا دەکات و دەیانکاتە مەسخەرەی مێژوو، بۆ ئەوەی بە دەبەنگی و ملهوڕی و بێ ئاگایان پێ بکەنێ.

دواتریش کاتێ گەل کورسیەکانیان لە ژ□ پ□یدا دەردێنێ و دەیەوێ دادگاییان بکات و حوکمی گەلیان بەسەردا دەسەپێنێ ، نیشانیان دەدا کە چەند ترسنۆك و هەزیلن و بینەر چەندە بە ترسنۆکیان دڵخۆش دەبێت .
هەر لەو گوتارەدا نووسەر کاتێ (باڵندەی کامەرانی) دەکاتە هێمایەك بۆ فریوخواردنی ئەو شوانەی گورگ ڕانە مەڕەکانی دەخوات و بێ هیوا دەمێنێتەوە، جەخت لەساویلکەیی گەلێك دەکاتەوە، کە هەمیشە باڵندەی دەریا تەنیا وەك خەونێك دەمێنێتەوە و دەستی پێی ناگا، کاتێکیش بەکۆمەڵ ژەهر خواردوو دەکرێن، لە پەنای خیانەت و ڕوخاندنی خەون و ئاواتەکان، دیسان مێژوو خۆی دووبارە دەکاتەوە، بەڵام هێشتا هەر ئەو گەلە زۆر دەرس و عیبرەتی دیکەی دەمێنێ فێری بێت ، تا بتوانێت رۆژێ لە ڕۆژان لە ژێر سێبەری ئازادییەکی ڕاستەقینەدا بژیت .

کۆمێدیاو تراژیدیا

دووەم ڕەگەزی پشت پێ بەستنی دەرھێنەر ڕەگەزی کۆمێدیاو تراژیدیایە کە دەرھێنەر دەیانکات بە دوو لەت .
لەتی یەکەم کۆمێدیایە کە دەبێتە کۆڵگەیەکی بەهێز بۆ گوتاری شانۆیی و ناساندنی کاراکتەرو کەسایەتیەکانیان، جگە لەوەی بینەر لەناو پ□ک□ینێکی سووك و دوور لە موبالەغەو تەهریج، بینەر دەوروژێنێ و لەساتە جدیەکان دەری دێنێ بۆ هەناسە دان و هەزم کردنی گوتاری شانۆیی.
ئەوەی لەکۆمێدیا گرنگە لەنمایشک□ی باڵندەی کامەرانی – کۆمێدیا بۆتە ئامرازێکی فەلسەفی بۆ گەیاندنی کۆمەڵێ ئامانج، دەرھێنەر گەیاندنی ئەو ئامانجانەی تەنیا بەئەکتەرە کۆمێدیەکان نەسپاردووە، بەڵکو گرنگی ر□□□ی دەرھێنەر لەوەدا بەرزتر دەنرخێندرێ، کە بۆ یەکەم جار لەو بەرھەمەدا هەندێ ئەکتەری وەك ئەکتەری کۆمێدی ناساندووە، کە سەرکەوتوو بن لە گەیاندنی ئامانجەکانیان، لەوانەش هەردوو ئەکتەر (محەمەد عوسمان ، عوسمان جەمیل)
لەتی دووەمی تراژیدیایە کە لەنیوەی دووەمی نمایشک□ دەست پێ دەکات ، کاتێ کۆمێدیا کۆتایی دێت و دەرھێنەر بەرەو بەدەستەوەدانی گوتارە سەرەکییەکەی شانۆ هەڵدەکشێ.
لەتراژیدیادا دیمەنی ژەهر خواردنە بەکۆمەڵەکەی ش□شگێڕەکان و وگیان لە دەست دانی (ئارما) ی سەرکردە، لە دیمەنە تراژیدیەکان□ن.
لەوێ لەکاتی گەمارۆدانی یاخی بووەکان ، باس لە دۆزینەوەی رێگە چارەیەك دەکرێت بۆ خۆ رزگار کردن ، کاتێ ئارما دەڵێت : باس ل□ بارمتەکان لەگەڵ خۆمان بەرین تا دوور دەکەوینەوە، کاراکتەرێك پێی

دەڵێ: دیسان خۆ شاردنەوە، دیسان شکست ؟
خۆتە وتت وتاری سەرکەوتن دەخوێنینەوە.
ئارماش دەڵێ: ئەم وڵاتەمان خۆش دەوێت، لەپێناو باشتر کردنی دەیان و سەدان جار ئەدەین بەسەریانا..
لە دیمەنەکانی کۆتاییدا ڕاستە کە مردنی بەکۆمەڵ هەیە، بەڵام مردن لەو گوتارەدا کۆتایی هاتن نیە، بەڵکو سەرەتایەکی ترە بۆ بەردەوام بوون.

ڕەگەزی گۆرانی

تێکەڵ کردنی گۆرانی لەچوارچیوەی نمایشەکانی شوان کەریم دایەو هەست بەوەش دەکرێت کە تێکەڵ کردنی ئەو گۆرانیانە لای بینەر قەبوڵ کراوە، بە تایبەت ئەو گۆرانیە نیشتمانیە جەماوەریەی لە دەستپێکی نمایشەکە وەك دەنگی گەل بەرجەستە دەکرێن و لە مارشێکی نیشتمانی دەچیت .
بەڵام گرنگە لە تێکڕای گۆرانیەکان ئاگامان لەوە بێت کە پاساوی بەکارهێنانی ئەو گۆرانیانە لە چوارچیوەی لۆژیك دەرنەچی و بینەر هەست بەوە بکات کە ئەو گۆرانیانە بەئامانجی تێر کردنی کەش و هەوای نمایش دروست کراوە، یا فێڵێکی دەرهێنەرە لەگەڵ بینەر بۆ دزینی کات و درێژکردنەوەی لاستیکی ماوەی نمایش .
هەندێ جار بینەر ناچاری ئەوە دەبێت بڕوا بە بوونی ئەو فێڵە هونەریەی لەگەڵیدا دەکرێت بکات ، کاتێ هەست بە درێژکردنەوەی گۆرانیەکە دەکات، کە ژمارەی گۆرانیەکان زۆرتر دەکات لەوەندەی وەك پێویستە، وەك ئەمجارە لە نمایشی باڵندەی کامەرانی هەستمان پێکردو گۆرانی پانتاییەکی زێتری لە قەوارەی شایستەی خۆی وەرگرت، مەبەستم لە کۆمەڵە گۆرانیەکانە.

ڕەگەزی ئەکتەر

ئەکتەر داینەمۆی پرۆسەی شانۆیی و بەهێزترین ئامرازێکە بۆ گەیاندنی گوتاری شانۆیی، بەڵام ئەوەی لەروانگەی شوان کەریمەوە هەیە، مەرج نیە هەموو ئەو ئەکتەرانەی ڕۆڵ دەبینن ئەکتەری موعتەریف و خاوەن ئەزموون بن، بۆیە نمایشەکانی (شوان) تەنیا ئامانجیان نیشاندانی کاراکتەرەکان نیە لە ڕێگەی ئەکتەرەکانەوە ، بەڵك لەوە گرنگتر ئەوەیە ، ئەو نمایشانە ببنە ئامرازێك بۆ پێگەیاندن و دروست کردنی ئەکتەر بە هەردوو ڕەگەزیەوە.
دیارە نزیکەی بیست ئەکتەرێك لەسەر شانۆ دەبیندرێ ، ڕەنگە ئەو ژمارە ئەکتەرە وەك ژمارە زۆر بێت، بەڵام ئەوەی لە ژمارە گرنگترە، ئەو هەموو ئەکتەرە بۆ تێکستێکی کورت چۆن تەوزیف دەکرێن لەسەر

شانەدا ؟
دەرهێنەر فۆرمی تایبەتی خۆی هەیە بۆ ئەو تەوزیف کردنە، دایەلۆژەکانی دابەش کردووە بەسەر زۆرترین ئەکتەر ، چەند ئەوەندەش ئەکتەرەکان ژمارەیان زۆرتر بێت، رۆڵ و دیالۆگی کەمتر بەر ئەکتەرەکان دەکەوێت ، بەپێی هەست دەکەیت بەگشتی ئەو ئەکتەرانە کەمتر دیالۆگیان هەی، ئەکتەری وا هەیە، رۆڵەکەی لەچەند رستە دیالۆگێک تێپەڕ ناکات، بەپێی ناساندنی ئەو ئەکتەرو کاراکتەرەکانیان سەختتر دەبێت ، چونکە دەرهێنەر ئەوەندە بوارەی بە ئەکتەر بەجێ نەهێشتووە، وەك پێویست خۆی بەبینەر بناسێنێ، بینەریش لە رێگەی چەند دایەلۆگێك ئەکتەر بناسێ.
لەهەمان کاتدا دەرهێنەر لە رێگەی زۆری ئەکتەرەکانەوە، بەتایبەت لەگۆرانیەکاندا دەیەوێ کۆرسەیێك بۆ گۆرانیەکان دروست بکات و هەمەڕەنگیەك بخاتە نێو گۆرانیەکان، بەجۆرێك هەر دەرێك بە ئیلقاو دەنگی ئەکتەرەکەوە بگوترێتەوە.
هەروا لەڕووی تەکنیکیەوە دەرهێنەر نایەوێ بەشایی لەفەزای شانەدا دروست بێت و هەموو گۆشەکانی شانۆ بە زیندوویەتی ڕادەگرێ، لەپێناو هاوسەنگ ڕاگرتنی فەزای شانەو سوود وەرگرتن لەڕووبەرەکەی ..
ئەگەر بە وردی ڕۆڵی دابەش کردنی ئەو بیست ئەکتەرە بێنیتە بەرچاو، هەست دەکەیت ئەکتەرەکان چی چین دابەش کراون، وەك چینی ئەکتەرە سەرەکییەکان کە ژمارەیان سێ تا چوار ئەکتەرە، چینی ناوەندی، کە ژمارەیان هەشت نۆ ئەکتەرەکە، بەڵام چینی ڕۆڵە لاوەکییەکان زۆرترینیانن.
ڕاستە کە ژمارەی ئەکتەرەکان زۆرن، بەڵام گرنگ ئەوەیە بینەر هەست بە بوونی بەشایی ناکات ، لەسەر شانۆ، یا هەست ناکات، ئەکتەرەکی مردوو لەسەر شانۆیە و بۆتە بارگرانی لەسەر تەختە، نا هەر شتێ لەسەر شانۆ بێت ، بە دیکۆرو موزیك و ڕووناکی و جلوبەرگیشەوە، زیندووەو قسەی خۆی هەیە.
ڕەنگە ئاستەنگ بێت تۆ وەك بینەر لەناو کۆمەڵە ئەکتەری بەتوانا چەند ئەکتەرێك جیا کەیتەوە، وەك باشترینیان ، نا دەکرێ وەك ئەو ئەکتەرانەی دەرفەتی باشترینیان بۆ ڕەخسا بێت، لەوانی تر کە دەرفەتی کەمتریان بۆ ڕەخساوە، ئەگەر نا ڕەنگە ئەوانیش نواندنی جوانیان نیشان دایە.

ریتم

ئەگەر بتەوێ گوێت لەخولەك بە خولەکی دەقی نمایش بێت، لە دەستپێکەوە تا کۆتایی، گوێ لە ترپەکانی دەقی بگرێ ، بزانە لەهەر دیمەنێکدا چەند لە دەدا، لەکوێ بەرز دەبێتەوەو لە کوێ دادەبەزێ،

باڵندەی کامەرانی ریتمێکی دیاری کراوی نیەو بە بەردەوامی لە هەڵبەزین و دابەزین دایە، بەڵام ریتمی ئەو بەشەی کۆمیدیا کە لە دەستپێکی نمایشەوە تا ناوەڕاستە تراژیدیاکەی ریتمێکی گەرم و خێرای هەیە، ئەوەی پەیوەستە بەبەشە تراژیدیاکەی ئەگەرچی ڕووداوەکانی گەرمن ، بەڵام ریتمێکی ساردی هەیە,

من پێم وابوو دەبوا دەرهێنەر هەوڵی زێتری دابوایە لەوەی چۆن ریتمی ئەو بەشەی دوایی هاوسەنگ بکات لەگەڵ بەشی یەکەمدا، بە تایبەت لە دیمەنە تراژیدیەکاندا کە هەلی باش هەبوون بۆ بەرزکردنەوەی ریتم، دەکرا موزيك و ڕووناکی رۆڵی کاراتر ببینن لە ریتمی ئەو دیمەنانە، چونکە نواندن بێ ئەو دوو ڕەگەزەی ڕووناکی و موزيك لە دیمەنە تراژیدیەکاندا سارد دەبنەوە.

ئایا باڵندەی کامەرانی سنوورەکانی بال□ی تێپەڕاند؟

ئەوە ئەو پرسیارەیە کە هەموو بینەرێك دوای کۆتایی هاتنی نمایشی باڵندەی کامەرانی لەخۆی دەکات و دواتریش دەبێتە جێگەی مشتومڕی بینەران.

بۆیە ئەو ئەزموونەی شوان کەریم دوای ئەزموونی دوا رۆژەکانی بال□ ئەزموونێکی ئێجگار سەخت بوو، کە چۆن بتوانێ بینەرانی خۆی بێ هیوا نەکا لە بەخششەکانی، لە هەڵگەڕانەوەی ئەو سەرکەوتنە گەورەیەی شوان لە بال□دا تۆماری کرد.

بەڵام دەبێ بینەر لەوە بە ئاگا بێت کە تەنیا دەرهێنەر نیە بڕیار لەسەر چارەنووسی بەرهەم بدات ، هەر بەرهەمێك وا بەستەیە بە هەلومەرجی خۆی و دەرهاوێشتەکانی،

بەڵام ئەوەی پەیوەستە بە دەرهێنەرەوە ئەوەبوو، کە بینەر چاوەڕوانی گۆڕینی فۆرمی دەرهێنانی لێ دەکرد, هەوڵی ئەوە نەدا جۆشی سەرکەوتنەکانی لە بال□دا وای لێ بکات ، بگەڕێتەوە سەر هەمان فۆرم.

ئەوەتا ئەو چوار ڕەگەزەی لە بال□دا وەك فۆرم پیادەی کرد، هەمان ئەو چوار ڕەگەزەن کە لە باڵندەی دەریادا کاری لەسەرکردووە.

ئەوەی دەیڵێم بە مانای ئەوە نیە کە دەرهێنەر دەست بەرداری ئەو فۆرمە سەرکەوتووەی بال□ بێت، بەڵام لەئەزموونی باڵندەدا هێشتا زوو بوو بۆ دووبارە کردنەوەیان .

لە هەموو حاڵەتێکا شوان کەریم بەردەوامە لە بەخششەکانی خۆی,ئەو ئەزموونە تازەشی هەتا ئەگەر لە ئاستی بال□شدا نەبێت ، بەڵام هێشتا هەر لەو ئەزموونە سەرکەوتووانەن، کە وەك شانازیەك بۆ شانۆی کوردی بمینێتەوە.

حەیدەر عەبدولڕەحمان